

„Őrizzük, tartsuk fenn emlékeinket,
gyűjtsük össze töredékeinket,
nehogy elveszenek végleg,
s ezáltal is üresebb legyen a múlt,
szegényebb a jelen és kétesebb a jövő.”

Cato

Válogatás a „Fehérpartok” alján címmel készülő
helytörténeti kiadványból. (szerkeszti: Heinrich Pál)

Üzen a Balaton

Akik Mindenszentek napján és Halottak napján a Balatonnál tartózkodtak, igen szép természeti tüneményben gyönyörködhetnek. A Balaton csodás víztükörzése a színek szépségében pompázott. A lenyugvó nap megarányozta a vidéket és olyan színhatásokat váltott ki, amelyek a legrégebbi balatoni látogatókat is bámulattal és csodálattal töltötték el. Az egyik napon kettős szivárvány haladt Aliga irányából végig a víztükör felett és hosszú ideig maradt meg. Az őszi Balaton csodálatos szépsége a festők és fotóművészeink számára nem várt nagy meglepetéssel szolgáltak és számosan igyekeztek megörökíteni e csodálatos természeti tüneményt.

Forrás:

Balatoni Kurír,
1942, november 5.

Meghalt egy régi balatoni fürdőtelep alapító

A balatoni kultúra régi harcosainak egyike tűnt el a balatonvilágosi Pejtsik Károly személyében. Az ezerkilencszázas évek legelején alapította a balatonvilágosi határban fekvő és kislányáról elnevezett Klára telepet, mely rövidesen élénk fejlődésnek indult. A kis telepen egymás után emelkedtek a szebbnél-szebb villák, és lassan teljesen összeépült Balatonvilágossal. Pejtsik Károly úttörője volt a magyar amatőr-fotografálásnak is. Számos előadást és bemutatót rendezett. Az első igazi művészi balatoni képeket szakavatott keze rögzítette meg. Pártfogója volt minden balatoni ügynek. A Balaton iránti rajongásának és szeretetének szép bizonyítékát adta, amikor a gamászai tanya melletti kis szőlőjében még életében sírboltot építtetett és most oda temettette magát, ahonnan annyiszor nézett a dombról a Balatonra. Holttestét a kerepesi temetőben ravatalozták fel. A balatoniak közül a végtisztességen Bóczán Elemér kormányfőtanácsos és Tóth Lajos jelentek meg, hogy kegyeletüket leróják a balatoni pionir harcos előtt.

Forrás:

Balatoni Kurír,
1942, december 10.

Pejtsik Károly és felesége sírja a gamászai temetőben

Foto – Krutzler

„A nagy semmi”

Csók István a Balatonról

A Balaton legrégebb élő festője és színeinek csodálatos művészetű megérzőkítője Csók István. Csak egyetlen balatoni tárgyú festménye maradt a műtermében, a Vilma királyné útja 32. szám alatt, a többi mind szétvitték a festő és a tó rajongói.

Évtizedeken át csaknem minden nyáron odalent dolgozott a Balaton mellett, mégpedig Aligán. Hogy miért éppen itt, annak különös okai voltak, természeti jelenségek és művészelki világító okok, az alkotás ritka titkait föltáró ösztönzések. Maga a művész árulta el halk beszélgetésünk során.

A tágas műteremben két óriási méretű festmény dominál. Egyik a gellérthegyi boszorkányokról alkotott vízió: már háromszor ki volt állítva és újra meg újra átfesti a művész, alakok tűnnek el, megdöbentő új figurák kelnek rajta életre, kritikusok izgottan vitatkoznak miatta, de Csók flegmásan folytatja tökéletesítő munkáját, mint az igazi nagy vívódó mesterek, akiket talán soha ki nem elégít a maguk műve. Másik hatalmas képe is csupán nyugtalanító, fantasztikus alakot visz a vászonra, középen a sejtelmes Buddha-szobor, körülötte a legizóbb képzelet látomásai, remek aktok, bátor és bölcs gondolatok megtestesítői, egy sokat látott és elmélyedve töprengő, tökéletes technikájú művész ajándéka javarészt meg sem értő korának. A gellérthegyi kép alatt pedig a padozaton szerényen odatámasztva a bámulatos gyöngédségű őszi kép: „Hömpölygő köd a Balatonon.” Ennek a filigrán szépségét leírni szinte lehetetlen. Amit Csók ecsete itt megtudott örökíteni, azt csak maga a Balaton képes megmutatni egy-egy bágyadtan bús, de mégis kedves őszi estén.

Csók a kérésre elmesélte, hogyan került a Balatonra és mi tartotta fogva ott oly különös módon:

Még az életében kezdődött. Afféle vidéki körutat tettünk, befogadtuk a sárgákat és a könnyű kocsin indultunk el Pusztægresről, ahol apámnak malma, birtoka volt. Először keveset láttam a Balatonból Aligánál, a platóról. Homályosan tűnt fel Tihany; Petőfi jutott az eszembe, azaz János vitéz, amint az óriások szigete fölrémlik előtte. Tizennyolc éves voltam, csak éreztem a szépséget, de kellő módon

nem tudtam még számot adni róla. Sokáig nem is láttam aztán a Balatont. Nagybátyám, aki professzor volt Debrecenben, vásárolt Aligán telket és épített villát, – amelyik most Szüllő Gézáé – aztán pedig meghítt, hogy nézzem meg, mielőtt Párizsba utazom. Akkor festettem meg a nagybátyámat, úgy hogy arcképének háttere a Balaton volt. Nem akarom frázisokkal jellemezni, hogy mennyire megtetszett a tó. Amikor Párizsból nyárra hazatértem, a feleségem sietett a Balatonra és közvetlenül a parton bérelt villa-lakást. Megkezdtem a Balaton figyelését és festését. Egyszer csak a Balaton partján járkálva, látom, hogy valaki pingál ott. Glatter volt, aki valami különös borongó módon ezt mondta: „Szeretném lepingálni ezt a nagy semmit, de nem tudom megfogni! Nehéz szóval kifejezni azt, ami olykor a Balatonon elem tárul ott a legnagyobb távlatában. Később én ugyanarról a helyről festettem le a Balatont s ez lett a címe: „A nagy semmi”. Kivettem és próbáltam vászonra vinni azt, ami leginkább megfogott: a színvariációkat. Elég háttérnek a kontúros Tihany és jobbról Akarattya. A többi a szín, estétől reggelig váltakozó, ahogy maga a Balaton tudná, ha képes volna rávarázsolni magát a vászonra. De nekünk alig sikerül, bármennyire igyekszünk. Hirtelen támadnak festői föl villanások, de mire a színeket kikevernők, akkora eltűnik a maga jelensége. Sokszor még a

Csók: Keresztapa reggelije

színét is nehéz igazában meghatározni s ha már úgyahogy biztos, hogy ragyogó zafír, egy percig tartott, elsuhan...

Gondoltam, hogy kellene egy ciklust csinálni. Az első: „Rózsaujjú hajnal”. Aztán a második: „Hajnali szürkület”. Majd a harmadik: „Vihar”. De milyen kevéssé kifejező egy ilyen szó. Még felhő sincs, csak szinte érződik, a Balaton borzadása jelzi. A víz szinte sötétül, egészen fekete is lesz. Utána pedig ott a szivárvány és Tihany már hátul napfényben tündököl.

Elrévedően teszi hozzá szerény megállapítását:

– Ezt még nem tudtam megcsinálni. Pedig több, mint húsz éven át lestem, figyeltem, majdnem nyaranta festettem is.

– Hány balatoni képe készült eddig?

– Körülbelül harmincöt darab. Még hat-hét éve is ott voltam. Az idei nyáron újra lemegyek. Megcsinálom a vihart. A Balatont különben nem csak látni, érezni, hanem megérdemelni is kell. Emlékszem egy erdélyi ismerősre, akit föl vittünk Almádban az Öreghegyre, miután persze a maga erdélyi hegyeit dicsérte. Nézett-nézett s aztán így szólt:

– „Hát hol a Balaton?” Ég és víz összeért messze lent, a táj részletei hihetetlenül elfinomodtak és kereshettük a jelzőket, hogy az egész elmosódó mesébe vesző, alkonyhomályú, derengő sejtésű, vagy tompa ezüstoffályos-e? Mind ez a jelző kevés volt és nem jellemezte őszintén és mindnél különb volt, amint Aligáról láthatjuk.

– Ennek a megokolását szeretném pontosan tovább adni az olvasóknak.

– Hát festői szempontból csakis Aliga az ideálom. Onnan nézve a legszelebb a Balaton s onnan kapom a remek naplementét. Aligáról a legmegkapóbb. Igaz, másutt is van csodálatos motívum. De nem olyan teljes, mint Aligánál. Nem annyira a Balaton. Amit csak a víz nyújt, szerintem csupán Aligánál kapja a piktor teljességében.

A hetvennyolc éves művész, akinél több külföldi és hazai kitüntetés egyetlen magyar festőt sem ért, friss erővel készül Aligának és a Balatonnak legnemesebb örökítő propagandájára.

✍ Tábory Kornél

Forrás:

Balatoni Kurír, 1943. augusztus 12.

Postaügynökség Balatonvilágoson

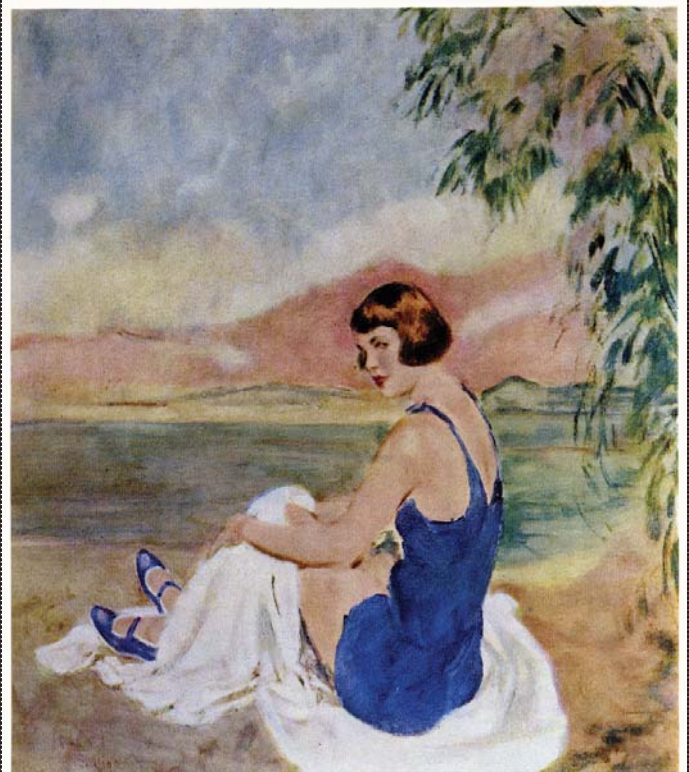
A soproni magyar királyi postaigazgatóság közli: a Veszprém Vármegyében fekvő Balatonvilágos megállóhelyen szeptember elsején postai ügynökség nyílik meg, amely bárhová szóló levélpostai közönséges és ajánlott küldemények, belföldi posta- és csekkutalványok, valamint belföldre szóló értéklevelek és csomagküldemények felvételével, úgyszintén ugyanezen küldemények kézbesítésével, végül postatakarék be és kifizetésével is foglalkozik. A küldemények utánvétellel is terhelhetők, értékük azonban egyenkint az 1200 pengőt nem haladhatja meg. A postaügynökség kézbesítő köre Balatonvilágos fürdőtelepre és Balatonvilágos pusztára terjed ki, a leszámolás és ellenőrzés tekintetében pedig a siófoki postahivatal ellenőrzése alá tartozik. Az ügynökség a mindkét irányú Budapest – Nagykanizsa 8sz. mozgópostával fog közvetlen rovatolási összeköttetésben állani.

Díjnégyszögszáma: 6082.

Július és augusztus hónapokban mint időszakos postahivatal működik.

Forrás:

Veszprém Vármegye,
1930. augusztus 31.

Csók: Füüdözö nő

Balatonvilágos fejlődése

A Balatonvilágosi Fürdőegyesület és Klára-telepi Fürdőegyesület nagy áldozattal cca 2 kilométeres hosszú utat épített a villák között. Az egyesület a napokban egy szép kis villát vásárolt, ahol balatonvilágosi kaszinót és kultúrházat rendez be. Rövidesen kigyúl a villany is a kis telepen, amíg annál is inkább figyelemre méltó eredmény, mert a jobb anyagi viszonyok között levő Balatonaliga és Szabadi üdülőhelyek nem tudták a villany bevezetését anyagi nehézségek miatt keresztülvinni.

Tövisi Ernő fürdőigazgató első évi munkásságának ezek az eredményei.

Forrás:

Balatoni Kurír,
1934. augusztus 1.

Hírek

Balatonvilágos ünnepet ült abból az alkalomból, hogy az üdülőhely és fürdőegyesülete 30 esztendő óta fennáll.

Dr. Tövissy Ernő igazgató ismertette az üdülőhely történetét, amely öt nyaraló épülettel 1903-ban alakult. Ma már a telepnek kiépített útjai, villanyvilágítása, postája, távirója, távbeszélőhivatala, vasútállomása, kápolnája, kaszinója és kultúrháza van. Főként nagyot fejlődött a telep a legutolsó tíz esztendő alatt, dr Szádeczky-Kardos Boldizsár egyesületi elnök, Földmár Sándor, Mogyoróssi Ernő és Kaltenecker Jenő igazgatók működése alatt.

Forrás:

Balaton,
1934. szeptember 9.

Neolithkori telep Aligán

Dr Kolozsváry Gábor régész Aligán a marhalejáró löszfalában egy neolithkori emberi telephelyet fedezett fel s erről a Vasi Szemlében érdekes szakszerű ismertetést adott kitűnő ábrákkal és helyszínrajzzal. Ezt a marhalejárót mindenki ismeri, aki a Balaton déli partján nyaral, mert Budapestről vasúton jövet ennek a lejárónak akácfával beültetett völgyén keresztül látjuk viszont először a mi Balatonunk csillogó tükret.

Ez a lejáró egy természetes vízmosta völgy s ennek felső szakasza széles darabon keresztül vágja a neolithkori kulturréteget s ezért a föld felszínén is hevernek itt olykor kőkori szerszámok. Ezek a nem elsődleges fekvésükből származó tárgyak már régebb idő óta (cca. 1920) ismeretesek voltak a régészek előtt s most aztán Kolozsváry dr a lejáró keleti lösz falában felfedezett és kiásott néhány érintetlen putrit és egy szemégtödröt s így eredeti fekvő helyökből gyűjtött egy csomó pattintott, néhány csiszolt és átfürt kö- és csonteszközt.

A pattintott kőeszközök a közlemény rajza szerint mind kicsinyek s ha nem tudná az ember, hogy csiszolt kövek és cserépdarabok is voltak a putrikban, akár a magdaléni kultúra termékeinek tarthatná, de egy csiszolt örlőkő darab s a leirt cserépedény-töredékek kétségtelenné teszik, hogy neolithikusok s ugyanezt bizonyítják a szemégtödörben talált csontok is, mert nincs köztük rénagancs vagy csont.

Egyébként ez a lejáró kitűnő tanyahely lehetett a történelem előtti idők embere számára s a bronzkorban is tanyáztak ottan, mert Kolozsváry dr a legfelső humusz rétegből egy igen szép mészbetétes cifra rajzú és bütykös fülű edénykét is ásott ki.

Mig a neolithkori ember talán 10.000 éve élhetett, addig a mészbetétes kultúra már csak 1-2000 évvel időszámításunk előtt virágzott.

Forrás:

Balatoni Kurír,
1938. március 2.